

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ ТА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Вітченко Тетяна

В сучасних умовах модернізації системи вищої освіти особливого значення набуває вивчення психологічних чинників, що забезпечують успішність професійного становлення майбутніх фахівців. Одним із ключових середовищних факторів, які визначають ефективність навчальної діяльності студентів, є психологічний клімат академічної групи. Саме в межах студентського колективу відбувається щоденна міжособистісна взаємодія, формуються відчуття прийняття, підтримки, довіри, згуртованості або, навпаки, конфліктності та напруження, що безпосередньо позначається на емоційному самопочутті та активності здобувачів освіти.

Психологічний клімат студентської групи створює той емоційно-комунікативний фон, у межах якого реалізуються пізнавальні потреби, формується ставлення до навчання, проявляється ініціативність і відповідальність. Сприятливе соціально-психологічне середовище стимулює внутрішню мотивацію, інтерес до навчальної діяльності, орієнтацію на досягнення успіху, тоді як несприятливий клімат може викликати зниження залученості, емоційне виснаження, формальне ставлення до освітнього процесу та втрату навчальної активності [1–3].

Попри наявність окремих досліджень психологічного клімату та навчальної мотивації, проблема їх емпіричного взаємозв'язку у студентському віці залишається недостатньо розкритою, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є емпіричне дослідження взаємозв'язку психологічного клімату студентської групи та навчальної мотивації здобувачів вищої освіти.

Вибірку дослідження сформовано відповідно до поставленої мети : виявлення особливостей взаємозв'язку між показниками психологічного клімату та рівнем навчальної мотивації студентів. У дослідженні взяли участь 60 здобувачів вищої освіти, які навчаються на денній формі навчання. Для реалізації завдань дослідження було використано комплекс психодіагностичних методик:

1. Методика оцінки психологічного клімату в колективі
2. Методика К. Томаса «Стратегії поведінки в конфліктній ситуації»
3. Методика діагностики мотивації до успіху Т. Елерса
4. Методика діагностики мотивації уникнення невдач Т. Елерса

Комплексне застосування зазначених методик дозволило дослідити як емоційно-комунікативний стан студентської групи, так і провідні мотиваційні тенденції особистості. За результатами діагностики психологічного клімату встановлено, що у 45 % студентів переважає високий рівень сприятливості психологічної атмосфери, у 35 % – середній, а у 20 % – низький. Це свідчить про наявність у більшості досліджуваних достатнього рівня згуртованості, взаємної підтримки та позитивного емоційного фону, однак частина студентів демонструє переживання соціально-психологічного дискомфорту.

Дослідження навчальної мотивації показало, що мотивація до успіху у більшості студентів знаходиться на середньому та високому рівнях: 40 % респондентів мають високий рівень орієнтації на досягнення, 37,5 % – середній і лише 22,5 % – низький. Водночас мотивація уникнення невдач виявилася підвищеною у 30 % досліджуваних, що вказує на наявність тривожності, невпевненості у власних силах та орієнтації на уникнення помилок. Аналіз стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях засвідчив переважання конструктивних моделей взаємодії. Найчастіше студенти обирають співпрацю та компроміс, рідше – суперництво, уникнення та пристосування, що вказує на достатній рівень соціальної зрілості групи та готовність до підтримання продуктивних міжособистісних відносин.

Кореляційний аналіз результатів дозволив встановити статистично значущі взаємозв'язки між досліджуваними показниками. Зокрема, виявлено позитивний зв'язок між рівнем сприятливості психологічного клімату та мотивацією до успіху ($r = 0,68$), що свідчить про зростання навчальної активності, відповідальності та прагнення досягнень у студентів за умов позитивної психологічної атмосфери.

Водночас зафіксовано негативний зв'язок між психологічним кліматом та мотивацією уникнення невдач ($r = -0,59$): чим більш комфортним і підтримувальним є середовище, тим нижчим є рівень тривожності та страху помилки.

Крім того, встановлено, що конструктивні стратегії поведінки у конфлікті, зокрема співпраця ($r = 0,54$) і компроміс ($r = 0,49$), позитивно корелюють із показниками сприятливого психологічного клімату та високою мотивацією досягнення. Натомість суперництво та уникнення мають зворотний зв'язок із зазначеними характеристиками. Отримані результати підтверджують, що психологічний клімат виступає важливим середовищним ресурсом формування позитивної навчальної мотивації студентів та їхньої залученості до освітнього процесу.

У результаті емпіричного дослідження встановлено наявність тісного взаємозв'язку між психологічним кліматом студентської групи та особливостями навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Доведено, що сприятлива психологічна атмосфера, заснована на довірі, підтримці, згуртованості та конструктивній взаємодії, сприяє підвищенню мотивації до успіху, навчальної активності та відповідальності студентів. Водночас несприятливий клімат супроводжується зростанням мотивації уникнення невдач, тривожності, невпевненості та зниженням залученості до освітньої діяльності. Значущу роль у підтриманні позитивного клімату відіграють конструктивні стратегії поведінки в конфлікті, які забезпечують психологічний комфорт та стабільність міжособистісних взаємин у групі.

Отже, психологічний клімат є не лише показником соціального благополуччя студентської групи, а й важливим чинником формування ефективної навчальної мотивації, що потребує цілеспрямованої уваги в організації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Горбенко С. Л., Половинко В. Г. Вплив конфлікту на соціально-психологічний клімат малої соціальної групи. 2013. 115 с.
2. Ільницька І. А., Блинова О. Є. Соціально-психологічна безпечність освітнього середовища як чинник позитивного психологічного клімату студентської групи. 2019. 142 с.
3. Ременюк Я. Мотивація учіння студентів як предмет психологічного дослідження. 2021. 136 с.